

LA/A A-L, CW

13.11.2024

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta
Stv@eduskunta.fi

Eläketurvakeskuksen kirjallinen asiantuntijalausunto/ HE 126/ 2024 vp

Eläketurvakeskus kiittää sosiaali- ja terveysvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä laeiksi yleisestä asumistuesta ja eläkkeensaajan asumistuesta annettujen lakien muuttamisesta (HE 126/2024 vp).

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yleisestä asumistuesta ja eläkkeensaajan asumistuesta annettuja lakeja. Valtiontalouden tasapainottamiseksi yleisen asumistuen ja eläkkeensaajan asumistuen saamisperusteita tiukennettaisiin. Lisäksi säännöstä, jonka mukaan Kansaneläkelaitos voisi ottaa huomioon yrittäjän työtulot täsmennettäisiin. Ehdotettujen lakien on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2025.

Eläketurvakeskus lausuu asiassa työeläkejärjestelmän näkökulmasta.

Eläketurvakeskuksessa on tehty useita tutkimuksia koskien eläkkeensaajien toimeentuloa. Esimerkiksi eläkeläisten toimeentulon kehitystä koskevan tutkimuksen (Eläkkeet ja eläkeläisten toimeentulo, kehitys vuosina 1995 – 2020, ETK:n tutkimuksia 06/2022) mukaan pienituloisuus on keskimäärin yleisempää yksin asuvien eläkeläisten keskuudessa, erityisesti alle 55-vuotiaiden ja 85 - vuotta täyttäneiden keskuudessa. Lisäksi määrällisesti suurin yksittäinen pienituloisten ryhmä oli tutkimuksen mukaan yksin asuvat ja heistä valtaosa on vanhuuseläkeikäisiä naisia. Näin ollen Eläketurvakeskus kiinnittää huomiota hallituksen esityksessä ehdotettujen eri sopeutustoimien kokonaisvaikutusten arviointiin eläkkeensaajien asumistukea saavien kannalta. Samanaikaisesti esityksessä ehdotettujen asumistukien tiukennusten lisäksi eläkkeensaajien asumistuki on indeksijäädetytty vuoteen 2027 saakka ja terveydenhuollon asiakasmaksuja on ehdotettu korotettavaksi.

Eläketurvakeskus kiinnittää erityistä huomiota myös hallituksen esityksessä esitettyyn ehdotukseen muuttaa yleisestä asumistuesta annetun lain yrittäjän työtuloja koskevaa säännöstä. [Voimassa olevan yleisestä asumistuesta annetun lain 12 § 4 momentissa](#) säädetään, että yrittäjän tulot arvioidaan yrittäjän eläkelain (YEL; 1272/2006) mukaan vahvistetun työtulon mukaan. Esityksen mukaan Kansaneläkelaitokselle ehdotetaan oikeutta poiketa vahvistetusta yrittäjän eläkelain mukaisesta työtulosta, jos yrittäjän tulotasoa kuvaavista muista tiedoista ilmenee, että yrittäjän tulotaso on olennaisesti korkeampi eli vähintään kaksinkertainen vahvistettuun työtuloon verrattuna. Muutos koskisi yrittäjien lisäksi myös maatalousyrittäjiä ja apurahansaajia.

Yleisestä asumistuesta annetun lain 12 §:n 4 momentin muutosta koskevissa säännöskohteisissa perusteluissa todetaan, että ”Yrittäjänä saadut tulot otettaisiin jatkossakin pääsääntöisesti huomioon yrittäjän eläkelain tai maatalousyrittäjän eläkelain perusteella vahvistetun työtulon perusteella. Joissain yksittäistilanteissa yrittäjän työtuloja kuvaavat muut tiedot, esimerkiksi verotustiedot tai tulorekisteritiedot osoittavat, että eläkelain mukaan vahvistettu työtulo ei lainkaan vastaa yrittäjän todellista tuloa. Esimerkiksi tilanteissa,

LA/A A-L, CW

13.11.2024

joissa työtulo on vahvistettu vähimmäismääräiseksi tai vain hieman sitä suuremmaksi, mutta verotustietojen perusteella tulot ovat olennaisesti suuremmat, Kansaneläkelaitos voisi täsmennetyt säännöksen perusteella tehdä kokonaisharkinnan yrittäjän tuloista eri tietolähteiden perusteella.” Eläketurvakeskus toteaa, että pykäläehdotuksesta ei kuitenkaan ilmene, että Kansaneläkelaitoksella olisi oikeus tehdä kokonaisharkinta tilanteessa. Pykälässä ei ole myöskään säädetty siitä, mitkä tulot poikkeustilanteessa otettaisiin huomioon.

Pykäläehdotus

Yleisestä asumistuesta annetun lain 12 §:n 4 momentin 1 -kohta:

12 § Asumistuessa huomioon otettavat tulot

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään:

- 1) yrittäjänä, maatalousyrittäjänä sekä apurahan saajana saatu tulo otetaan huomioon yrittäjän eläkelain (1272/2006) ja maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) perusteella vahvistetun työtulon mukaisena, *jollei yrittäjän tulotasoa kuvaavista muista tiedoista ilmene, että yrittäjän tulotasoa on vähintään kaksinkertainen vahvistettuun työtuloon verrattuna; sekä*

Eläketurvakeskus näkee tärkeänä, että sosiaaliturvan määräytyminen yrittäjien osalta jatkossakin pohjautuisi yhdenmukaisiin perusteisiin ja yrittäjän eläkelaisissa säädettyyn vahvistettuun YEL-työtuloon. Yrittäjille vahvistettu YEL-työtulo on ollut kattavasti ja vakiintuneesti yrittäjien eläke- ja sosiaaliturvan määräytymisen perustana. Eläketurvakeskus korostaa, että eduskunta on tehnyt yrittäjän eläkelakiin hiljan täsmennyksiä, joiden tarkoituksena on juuri ollut saattaa yrittäjän vahvistettu työtulo vastaamaan paremmin oikeaa tilannetta ja vähentää alivakuutettujen yrittäjien määrää. Lakiin on otettu myös säännös koskien työtulon säännöllistä tarkistamista eläkelaitosten toimesta.

Siten ehdotus, jonka perusteella yhdellä toimijalla eli Kansaneläkelaitoksella olisi sosiaalivakuuttamisen piirissä mahdollisuus kuitenkin poiketa yrittäjän eläkelain mukaan vahvistetusta YEL-työtulosta, toisi harkinnanvaraisuutta sosiaaliturvan toimeenpanoon ja aiheuttaisi YEL-vakuutettujen piirissä epäselvyyttä sosiaaliturvan määräytymiseen liittyen.

Eläketurvakeskus

Karoliina Kiuru

Johtaja

Maijaliisa Takanen

Osastopäällikkö